

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Borging van deskundigheid Stichting het Groninger Landschap

Rapport Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

*Professionele organisaties
voor monumentenbehoud*

*Subsidieregeling
instandhouding monumenten*

*Deskundigheid bij de
uitvoering van
werkzaamheden aan
rijksmonumenten*

Borging van kennis

Missie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Juridisch kader	6
1.3 Opzet van het onderzoek	6
1.4 Leeswijzer	7
2 Kenschets van Stichting het Groninger Landschap	8
3 Deskundigheid in relatie tot het monumentenbestand	9
3.1 Conclusies	9
3.2 Aanbevelingen	9
3.3 Toelichting op de bevindingen	10
4 Structurele borging van deskundigheid	13
4.1 Conclusies	13
4.2 Aanbevelingen	14
4.3 Toelichting op de bevindingen	14
5 Bronnen	16

Foto: Druivenkas en achterzijde villa Barmerhoek in Zandweer

Samenvatting

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (hierna: de Inspectie) constateert dat de deskundigheid die nodig is voor de instandhouding van rijksmonumenten bij Stichting het Groninger Landschap (hierna: het Groninger Landschap) momenteel aanwezig is, maar dat de daarvoor beschikbare capaciteit sinds de aanwijzing gelijk is gebleven. Dit terwijl de werkvoorraad, ambities en uitdagingen zijn toegenomen. De huidige bezetting met één medewerker voor restauraties en verduurzaming, en één medewerker voor onderhoud van gebouwde monumenten is met het oog op de structurele borging van deskundigheid kwetsbaar.

Deskundigheid op het gebied van de instandhouding van monumenten is binnen de organisatie aanwezig, bij de afdeling erfgoed, maar deels ook bij de afdeling natuur en landschap. De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van *gebouwde* rijksmonumenten ligt bij de afdeling erfgoed. In dit team zijn taken en verantwoordelijkheden op een duidelijke manier belegd. Naast een hoofd erfgoed bestaat het team uit een projectleider restauratie, een bouwkundig medewerker, een medewerker exploitatie en een medewerker ondersteuning. Specialistische deskundigheid, zoals kennis van interieurs en molens wordt ingehuurd bij externe partijen waar vaker mee wordt samengewerkt.

Binnen de organisatie is deskundigheid goed ingebed in de werkwijzen, maar de vastlegging kan nog worden verbeterd.

Dit blijkt uit een inspectie naar de structurele borging van deskundigheid bij professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM's) die op 2 juni 2026 door de Inspectie bij het Groninger Landschap is uitgevoerd.

De Inspectie doet een aantal aanbevelingen, waarvan de belangrijkste zijn:

- Vergroot structureel de bezetting binnen de afdeling erfgoed. Gezien de werkvoorraad en de toename van werkzaamheden is de werkdruk hoog en de huidige bezetting kwetsbaar. Mede gezien de opgaven als aardbevingsschade en leegstand in de regio is uitbreiding van de formatie gewenst om de instandhouding van de monumenten te borgen.
- Leg met het oog op eenduidig werken en een betere borging voor de toekomst de werkwijze met betrekking tot de instandhouding van monumenten beter vast door aan het Erfgoedbeleid de werkwijzen met betrekking tot groene en archeologische rijksmonumenten en interieurs toe te voegen. Ga in het Erfgoedbeleid ook expliciet in op welke manier het Groninger Landschap de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten (URL's) toepast.
- Maak een opleidingsplan met aandacht voor (extra) kennis die de organisatie nu en in de toekomst nodig heeft, gebaseerd op het specifieke monumentenbezit. Met name voor de medewerkers die vanuit een natuurachtergrond acteren is kennis van erfgoed onmisbaar bij integrale opgaven.

Inleiding

1.1 Aanleiding

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (hierna: Inspectie) is belast met het toezicht op professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM's). In het Werkprogramma 2025-2026 van de Inspectie¹ is een onderzoek aangekondigd naar de structurele borging van deskundigheid bij POM's. Het beschikken over en organiseren van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is één van de voorwaarden waaraan POM's op basis van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim) blijvend moeten voldoen.²

Het borgen van deskundigheid bij de instandhouding van rijksmonumenten is van groot belang, omdat anders het verlies van cultuurhistorische waarden een reëel risico is. Naast de borging van deskundigheid op het gebied van gebouwde rijksmonumenten, wordt bij het onderzoek ook aandacht besteed aan specifieke deskundigheid op het gebied van groene en archeologische rijksmonumenten, interieurs en het verrichten van cultuurhistorisch onderzoek.

1.2 Juridisch kader

Op grond van de Sim moeten POM's beschikken over structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten of deze organiseren. De Inspectie heeft dit criterium uitgewerkt in een toetsingskader, dat als basis dient voor het toezicht op de POM's. Onder dit criterium verstaat de Inspectie zowel een actuele aanwezigheid van de benodigde deskundigheid, alsook voorzieningen om te zorgen dat de deskundigheid in de toekomst aanwezig blijft.

Onder structurele borging van deskundigheid verstaat de Inspectie: het borgen van kennis, vaardigheden en ervaring die nodig zijn voor de instandhouding van rijksmonumenten die door een POM worden beheerd in de vorm van passend beleid, een passende organisatie-inrichting en een passende uitvoering van werkzaamheden.

1.3 Opzet van het onderzoek

Voor het onderzoek naar Stichting het Groninger Landschap heeft de Inspectie de volgende bronnen gebruikt:

- De beantwoording van de vragen van de Monitor professionele organisaties voor monumentenbehoud 2025-2026.
- Een gesprek met de accounthouder van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Documenten van de organisatie waarin wordt ingegaan op de deskundigheid op het gebied van de instandhouding van monumenten.
- Gesprekken op 2 juni 2026 met de Directeur, het hoofd Erfgoed, de projectleider Erfgoed, de bouwkundige en de beleidsmedewerker Natuur en Landschap.

¹ Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, werkprogramma 2025-2026, 34-36.

² Artikel 31, eerste lid, onder b en artikel 32, eerste lid, onder b, sub 4 Sim.

- Een locatiebezoek aan borg Ewsum bij Middelstum voor een toelichting op de omgang met groen erfgoed en archeologie, en een bezoek aan Villa Barmerhoek in het kader van een recent afgerond groot onderhoud- en restauratieproject (exterieur) en verduurzaming van het interieur. Bij dit laatste bezoek is ook gesproken met een externe installatieadviseur en de aanstaande bewoners van het pand.

Dit rapport gaat in op de twee criteria waarop de Inspectie de structurele borging van deskundigheid heeft getoetst, te weten:

- De organisatie beschikt over of organiseert deskundigheid die aansluit bij het monumentenbestand en nodig is om deze in stand te houden.
- De organisatie borgt dat de benodigde deskundigheid voor het onderhoud aan monumenten structureel aanwezig is.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport begint met een kenschets van de organisatie (hoofdstuk 2), gevolgd door hoofdstuk 3 over deskundigheid in relatie tot het monumentenbestand. Hoofdstuk 4 gaat in op de structurele borging van deskundigheid. Hoofdstuk 3 en 4 starten met de conclusies die zijn getrokken aan de hand van onze indicatoren, gevolgd door aanbevelingen en toelichting op de bevindingen.

2 Kenschets van Stichting het Groninger Landschap

Stichting Het Groninger Landschap zet zich sinds 1936 in om unieke landschappen en waardevolle historische gebouwen in de provincie Groningen te beschermen en te behouden voor toekomstige generaties. De organisatie heeft de zorg voor ruim 8.300 hectare natuur en 89 rijksmonumenten, waarvan 53 gebouwde, vier groene en 32 archeologische monumenten. Een aantal gebouwde monumenten beschikt over waardevolle interieurs.

Het Groninger Landschap is in 2020 aangewezen als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Het hoofdkantoor zit tijdelijk in de Mediacentrale aan het Helperpark 272-1 te Groningen. Het nieuwe hoofdkantoor, een cultuurhistorisch waardevolle boerderij ten oosten van de stad, gelegen in het eigen gebied, wordt op dit moment verbouwd. Zodra de verbouwing gereed is zal het Groninger Landschap daar haar intrek nemen. De organisatie telde in 2026 volgens de monitor 43 medewerkers in loondienst en circa 467 vrijwilligers.

De organisatie wordt bestuurd door een directeur-bestuurder, en er is een Raad van Toezicht die uit zeven personen bestaat. Het Groninger Landschap telt vier afdelingen, namelijk Natuur en Landschap, Erfgoed, Publiek en Relatie, en Bedrijfsvoering.

Een aantal van de gebouwen wordt verhuurd als vakantieverblijf. Onder Het Groninger Landschap vallen de juridische eenheden Stichting Beheer Borgterrein Ewsum, Stichting Weltevreden en Stichting Odd Fellow Huis Welgelegen.

Het Groninger Landschap werkt intensief samen met verschillende organisaties, op landelijk, provinciaal en regionaal niveau om kwaliteit en kennisuitwisseling te bevorderen.

3 Deskundigheid in relatie tot het monumentenbestand

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op welke wijze de deskundigheid is georganiseerd ten opzichte van de omvang en aard van het monumentenbestand. Er is gekeken of de organisatie een beeld heeft van de benodigde deskundigheid in relatie tot het specifieke bezit. Het is immers van belang te weten wat je hebt, om vervolgens te kunnen kijken wat daar voor nodig is.

Verder is gekeken welke deskundigheid feitelijk aanwezig is en of deze intern of extern is georganiseerd. Daarnaast is aandacht besteed aan de inbedding van deskundigheid in de organisatie, processen en werkwijzen. Dit is noodzakelijk zodat deskundigheid op het juiste moment wordt betrokken en ingezet. Tot slot is gekeken in hoeverre taken en verantwoordelijkheden op het gebied van instandhouding van rijksmonumenten zijn belegd.

Eerst wordt het toetsingscriterium benoemd en vervolgens worden de conclusies opgesomd, gevolgd door de aanbevelingen en een toelichting op de bevindingen.

Criterium

De organisatie beschikt over of organiseert deskundigheid die aansluit bij het monumentenbestand en wat nodig is om deze te onderhouden.

3.1 Conclusies

- Het Groninger Landschap beschikt over de deskundigheid die nodig is voor de instandhouding van het monumentenbezit. Kennis op het gebied van bouwkunde, cultuurhistorie en landschap is in huis aanwezig. Ook is binnen het team Erfgoed kennis van groene en archeologische monumenten aanwezig. De bouwkundige capaciteit is echter kwetsbaar, gezien de werkvoorraad en de toenemende werkzaamheden.
- De organisatie heeft vastgelegd hoe zij zorgt voor de kwaliteit van de instandhouding. Daaruit blijkt ook welke deskundigheid 'in huis' aanwezig moet zijn. Specifieke deskundigheid wordt, waar nodig, ingehuurd bij externe bedrijven. Deze zijn niet altijd gecertificeerd.
- In de raad van toezicht is een deskundige aanwezig op het gebied van historische geografie en landschap, waarmee een deel van het erfgoed is geborgd. Specifieke monumentenkennis ontbreekt.
- Taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de instandhouding van monumenten zijn binnen het Groninger Landschap duidelijk belegd.

3.2 Aanbevelingen

- Vergroot structureel de bezetting binnen de afdeling erfgoed. Gezien de werkvoorraad en de toenemende werkzaamheden is de werkdruk hoog en

de huidige bezetting kwetsbaar. Mede gezien de opgaven als aardbevingsschade en leegstand in de regio is uitbreiding van de formatie gewenst om de instandhouding van de monumenten te borgen.

- Beleg ook monumentenkennis in de raad van toezicht en stel daarvoor een profiel op.

3.3 Toelichting op de bevindingen

Analyse van de benodigde deskundigheid

Het Groninger Landschap heeft een beeld van de benodigde deskundigheid in relatie tot het specifieke monumentenbezit. Uit beleidsdocumenten en de gesprekken blijkt dat een beredeneerde keuze is gemaakt met betrekking tot de voor het specifieke monumentenbezit benodigde deskundigheid. De organisatie wil met name kennis en kunde met betrekking tot de instandhouding van gebouwde monumenten en kennis van cultuurhistorie en landschap in huis hebben. Specifieke kennis, bijvoorbeeld op het gebied van molens, archeologie en interieurs, wordt ingehuurd.

De afdeling erfgoed is verantwoordelijk voor de instandhouding van met name de gebouwde rijksmonumenten. Sinds de aanwijzing als POM beschikt de afdeling erfgoed over 4,5 fte: ³

- Hoofd, HBO+, vertegenwoordigd in het MT van de stichting (1,0)
- Projectleider restauratie, HBO (1,0)
- Bouwkundig medewerker, MBO+ (1,0)
- Medewerker exploitatie, MBO+ (0,7)
- Ondersteuning, MBO (0,8)

Verder is er een afdeling natuur en landschap, die verantwoordelijk is voor beheer en onderhoud van groene en archeologische rijksmonumenten

Het Groninger Landschap is bekend met URL's en werkt volgens de richtlijnen van de ERM. De externe bedrijven die ingehuurd worden zijn niet altijd gecertificeerd.

De beschikking over en organisatie van de benodigde deskundigheid

Het Groninger Landschap beschikt met name over kennis en kunde van de instandhouding van *gebouwde* rijksmonumenten. Dit is echter verdeeld over twee FTE's – een projectleider restauratie en een bouwkundig medewerker - wat gezien de werkvoorraad en de toegenomen doorlooptijd voor werkzaamheden minimaal is. Voor de aanvraag van vergunningen en het volgen van procedures is meer tijd nodig waardoor werkzaamheden niet altijd op het gewenste kwaliteitsniveau kunnen worden uitgevoerd. De beide bouwkundigen hebben een relevante opleiding en ruime werkervaring op het gebied van de instandhouding van rijksmonumenten. Het hoofd Erfgoed en de andere twee medewerkers binnen het team hebben geen erfgoedachtergrond.

De leeftijdsopbouw van de medewerkers binnen de afdeling die verantwoordelijk zijn voor de instandhouding van monumenten ligt momenteel boven de vijftig. Over een paar jaar gaat de projectleider restauratie met pensioen. Het Groninger

³ Volgens het jaarverslag 2024 en 2025 beschikt Het Groninger Landschap over 4,3 FTE.

Landschap is gestart met de werving van een opvolger zodat een warme overdracht kan plaatsvinden. Daarvoor wordt de bezetting tijdelijk uitgebreid.

Daarnaast spelen in Groningen enkele specifieke ruimtelijke opgaven zoals aardbevingsschade en langdurige leegstand van boerderijen in bepaalde gebieden (de zogenaamde Huilende Bruiden). Hoewel het Groninger Landschap momenteel weinig leegstand heeft vraagt dat om een specifieke aanpak en een lange adem. Vaak moeten langdurige procedures worden doorlopen die veel tijd en energie vragen. Dat legt een extra last op de medewerkers en het komt de instandhouding van het monumentenbezit niet ten goede.

Gelet op de toegenomen werkvoorraad, uitdagingen en ambities is de werkdruk hoog en de huidige bezetting kwetsbaar. Mede daarom is structurele uitbreiding van de bouwkundige kennis en capaciteit gewenst om de instandhouding van de monumenten ook op termijn te kunnen blijven borgen.

De afdeling natuur en landschap is verantwoordelijk voor het beheer van het groene erfgoed en archeologische rijksmonumenten. Er wordt intern gewerkt met projectteams waarin de beleidsmedewerker Natuur en Landschap de verbindende schakel is tussen erfgoed en natuur. Afdeling Erfgoed ondersteunt de afdeling Natuur en Landschap met de SIM-aanvragen. De bouwkundig medewerker heeft ervaring in het uitvoeren van inspecties van groen erfgoed en archeologische monumenten en het doen van SIM aanvragen. De aanvraag van de groene SIM wordt indien van toepassing door de afdeling Erfgoed uitgebreid met aanvraag instandhouding kleine bouwkundige elementen binnen de groene aanleg.

Specialistische deskundigheid, zoals kennis van interieurs en molens wordt ingehuurd bij externe partijen waar vaker mee wordt samengewerkt. Het Groninger Landschap heeft een overzicht gestuurd met externe bedrijven en deskundigen waarmee wordt samengewerkt. Hier vallen ook aannemers en technische specialisten onder zoals een bouwfysicus of een specialist op het gebied van *housekeeping*. Er wordt gewerkt met vaste externen, waarvan sommige gecertificeerd zijn. Desondanks is het in Noord-Nederland lastig om voldoende mankracht te vinden en zijn er ook minder gecertificeerde partijen.

In de raad van toezicht zit een toezichthouder met deskundigheid op het gebied van historische geografie en landschap, waarmee een deel van het erfgoed is geborgd. De Inspectie vindt het belangrijk dat er ook iemand met monumentendeskundigheid in de raad van toezicht zit, zeker binnen organisaties waarin natuur, landschap en ecologie als vanzelf veel aandacht naar zich toe trekken. Daarom beveelt de Inspectie aan om ook monumentenkennis structureel in de raad van toezicht te beleggen en daarvoor een specifiek profiel op te stellen.

Het beleggen van taken en verantwoordelijkheden

Taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de instandhouding van monumenten zijn binnen het Groninger Landschap duidelijk belegd. De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van gebouwde rijksmonumenten ligt bij de afdeling Erfgoed. Dit team bestaat uit een afdelingshoofd dat ook in het MT zit, een projectleider restauratie, een bouwkundig medewerker, een medewerker exploitatie en een medewerker ondersteuning. Het team Natuur en Landschap is

verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van groen erfgoed en archeologische rijksmonumenten. De lijnen tussen de afdelingen zijn kort. De samenwerking tussen de beide teams is bevorderd door de aanstelling van een beleidsmedewerker historische geografie en landschap.

Uit het overzicht van medewerkers en de functieprofielen van het team Erfgoed blijkt hoe de taken zijn verdeeld en wie waarvoor verantwoordelijk is. De medewerkers van de afdeling zijn verantwoordelijk voor het aansturen van externe deskundigen. Zij bereiden werkzaamheden voor, begeleiden externe deskundigen en controleren het proces.

4 Structurele borging van deskundigheid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoe de structurele borging van deskundigheid is vormgegeven. Waar het vorige hoofdstuk vooral inging op de feitelijke situatie op dit moment, besteedt dit hoofdstuk aandacht aan in hoeverre dit geborgd is voor de toekomst. Het op peil houden van deskundigheid vraagt immers aandacht, zodat de kwaliteit van werkzaamheden aan rijksmonumenten geborgd blijft en dit een structureel en consistent karakter blijft houden.

Er is gekeken in hoeverre de organisatie zich inzet deskundigheid te onderhouden en ontwikkelen, door bijvoorbeeld (bij)scholing. Om de kwaliteit van werkzaamheden hoog te houden is kennis van ontwikkelingen in het veld immers onontbeerlijk. Het is ook van belang dat een organisatie aandacht heeft voor het archiveren van deze informatie. Het behouden van deskundigheid is ook een aandachtspunt: hoe ondervangt een organisatie uitval of wisseling in personeel en hoe trekt een organisatie nieuwe deskundigheid aan? Verder is gekeken naar vastlegging. Vastlegging heeft een tweeledig doel: het bevordert eenduidigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten en het legt werkwijzen vast zodat deze beschikbaar zijn voor nieuwe medewerkers én maakt evaluatie en verbetering mogelijk.

Ten eerste wordt het toetsingscriterium benoemd en vervolgens worden de conclusies opgesomd, gevolgd door de aanbevelingen en een toelichting op de bevindingen.

Criterium

De organisatie borgt dat de benodigde deskundigheid voor het onderhoud aan monumenten structureel aanwezig is.

4.1 Conclusies

- Het Groninger Landschap heeft aandacht voor het onderhouden en ontwikkelen van deskundigheid. Er is geen vast opleidingsplan op basis van een analyse van ontbrekende kennis en/of doelen die de organisatie op het gebied van deskundigheid wil bereiken.
- De organisatie hecht belang aan het vastleggen en archiveren van informatie over rijksmonumenten.
- Het overdragen en behouden van deskundigheid heeft de aandacht. Er wordt geanticipeerd op komende wisselingen en gezorgd voor een goede overdracht.
- Werkwijzen met betrekking tot de instandhouding van monumenten zijn beknopt en op hoofdlijnen vastgelegd in beleidsdocumenten. In het Erfgoedbeleid ontbreken werkwijzen met betrekking tot groene monumenten, archeologie en interieurs. In het Erfgoedbeleid worden URL's wel genoemd, maar wordt niet beschreven op welke manier de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten worden toegepast.

4.2 Aanbevelingen

- Maak voor de afdeling Erfgoed een opleidingsplan op basis van een analyse van ontbrekende kennis en/of doelen die de organisatie op het gebied van deskundigheid wil bereiken. Op deze manier kan beter op kennis worden gestuurd.
- Stel de werkwijze met betrekking tot archeologische en groene monumenten vast, en voeg dit samen met een werkwijze voor de omgang met interieurs toe aan het Erfgoedbeleid.
- Ga in het Erfgoedbeleid van het Groninger Landschap expliciet in *op welke manier* de URL's in de praktijk worden toegepast.

4.3 Toelichting op de bevindingen

Het onderhouden en ontwikkelen van deskundigheid

Het Groninger Landschap heeft aandacht voor het op peil houden van kennis. Medewerkers krijgen de kans om cursussen en opleidingen te volgen. Hierover kunnen afspraken worden gemaakt tijdens personeelsgesprekken.

De doelen met betrekking tot cursussen en opleidingen zouden in een opleidingsplan voor de afdeling kunnen worden vastgelegd. Hierbij kan dan bijvoorbeeld ook aandacht worden besteed aan het verder versterken van kennis van groen erfgoed, archeologie en historische interieurs.

Het Groninger Landschap heeft een breed netwerk en werkt samen met verschillende andere organisaties. Het Groninger Landschap maakt deel uit van Landschappen NL, een samenwerkingsverband tussen alle provinciale landschappen. In Groningen is er een goed lopende samenwerking tussen de zes provinciale natuur- en landschapsorganisaties, waaronder Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en de Natuur en Milieufederatie Groningen. Daarnaast maakt het Groninger Landschap, samen met organisaties als Stichting Oude Groninger Kerken en Het Erfgoedhuis, deel uit van het Groninger Erfgoedberaad. Als uitvoerende organisatie van natuur- en erfgoedbeleid werkt het Groninger Landschap intensief samen met de provincie Groningen.

Het Groninger Landschap heeft aandacht voor het archiveren van informatie over de instandhouding van monumenten. Binnen de organisatie zijn afspraken vastgelegd over hoe zaken moeten worden opgeslagen. Van de periodieke bouwvergaderingen worden verslagen bijgehouden en door de eigen projectadministratie gearchiveerd. De definitieve oplevering van een project wordt schriftelijk vastgelegd. Planmatig onderhoud wordt gedocumenteerd in een (pand)dossier, en er is een systeem voor projecten. Er wordt ook voor gezorgd dat externe partijen relevante informatie overdragen om deze ook digitaal op te slaan.

Het aantrekken en behoud van deskundigheid

Het behouden van deskundigheid heeft de aandacht van het Groninger Landschap. In het Jaarverslag 2025 wordt ingegaan op leeftijdsopbouw en aantal dienstjaren van medewerkers binnen de organisatie. Ook is er aandacht voor krapte op de arbeidsmarkt en het aantrekken, vasthouden en inwerken van medewerkers. De afdeling erfgoed is relatief klein. Gezien de leeftijdsopbouw van het team en het vertrek – naar verwachting over 3 of 4 jaar - van de projectleider restauratie werkt het Groninger Landschap nu al aan opvolging zodat een warme overdracht kan plaatsvinden. De Inspectie vindt het positief dat hier nu al op wordt geanticipeerd, en dat verjonging van de afdeling en een ruime inwerkperiode om “op vlieghoogte” te komen aandachtspunten zijn.

Het Groninger Landschap heeft de werkwijze met betrekking tot de instandhouding van gebouwde rijksmonumenten beknopt en op hoofdlijnen vastgelegd in het Erfgoedbeleid. Verder heeft de afdeling erfgoed recent een notitie opgesteld over de omgang met groen erfgoed en archeologie. Vastlegging van werkwijzen kan bijdragen aan een goede kennisborging. In het Erfgoedbeleid ontbreken de werkwijzen met betrekking tot groene monumenten, archeologie en interieurs. De Inspectie doet de aanbeveling deze onderwerpen toe te voegen. Verder mist de Inspectie in het Erfgoedbeleid nog een beschrijving op welke manier de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten worden toegepast. Zie in dit kader ook de eerdere aanbeveling hierover in de brief van de Inspectie van 16 november 2023 naar aanleiding van het bezoek van 23 oktober van dat jaar.

De inzet van deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden

Bij opdrachtverstrekking wordt vaak gebruik gemaakt van bedrijven uit de buurt, die de kwaliteit kunnen leveren die het Groninger Landschap nastreeft en waarmee al vaker is samengewerkt. Indien mogelijk zijn dit bedrijven en adviseurs die zijn gecertificeerd via de stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) of het register Kennis & Kunde van de Vereniging Restauratie Noord. Dit is niet standaard het geval.

Tijdens de inspectie zijn Borg Ewsum en Villa Barmerhoek bezocht. Op Borg Ewsum is momenteel geen restauratieopgave. De borg wordt bemand door vrijwilligers en is een geliefde plek voor wandelaars en fietsers. Het Groninger Landschap beheert de borg volgens het opgestelde beheersplan.

Voor de restauratie van villa Barmerhoek werd door Groninger Landschap een integrale uitvraag opgesteld die geresulteerd heeft in een deskundig en goed afgewogen restauratieplan. Het ontwerpteam was klein en compact en bestond uit enkele interne en externe deskundigen. Projectleiding was in handen van de projectleider restauratie van het Groninger Landschap. Voor het herstel van de schilderijen in het interieur is een specialist aangetrokken. Ook was een technisch installateur betrokken die verantwoordelijk was voor klimaat en verwarming. Deze installateur was tijdens het bezoek aan Villa Barmerhoek aanwezig om toelichting te geven.

5 Bronnen

Geraadpleegde documenten

- Advies Raad voor Cultuur (2019) en aanwijzingsbesluit POM (2020)
- Website het Groninger Landschap
- Toekomstagenda 2024-2028
- Werkplan 2026
- Jaarverslagen 2024 en 2025
- Integrale beleidsnotitie Erfgoed 2024
- Notitie Groen Erfgoed van de afdeling Erfgoed
- Verschillende tuin- en erfhistorische onderzoeken
- Beheerplan Ennemaborgh 2011-2029
- Overzicht medewerkers betrokken bij erfgoed groen en rood
- Overzicht Sim-projecten
- Kwartaalverslag Erfgoed Q4 2025
- Functieprofielen medewerkers afdeling Erfgoed
- Diverse documenten m.b.t. monumenten borgterrein Ewsum (waaronder monumentenwachtrapporten, bouwhistorische verkenning schathuis en schuur, opdrachtverlening en verslag werkzaamheden goten voorgevel schathuis Ewsum).
- Diverse documenten m.b.t. Villa Barmerhoek (waaronder rapporten Monumentenwacht, bouwhistorisch onderzoek, kleuronderzoek, behangonderzoek, tuinhistorisch onderzoek, omgevingsvergunning en restauratieplan).
- Nulmeting archeologische terreinen van het Groninger Landschap (2016)
- Monitor Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed professionele organisaties voor monumentenbehoud 2025-2026

Gesprekken

Stichting het Groninger Landschap

- Directeur-bestuurder
- Hoofd Erfgoed
- Projectleider restauratie en bouwkundig medewerker
- Medewerker bouwkunde
- Beleidsmedewerker Natuur en Landschap

Extern

- Installatieadviseur van ontwerp bureau voor bouw- en energieconcepten
- Accounthouder Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bezochte locaties

- Borgterrein Ewsum (toelichting op omgang met groene en archeologische rijksmonumenten)
- Villa Barmerhoek (groot onderhoud/restauratie exterieur en verduurzaming interieur)

Foto: Oostelijke schathuis op borgterrein Ewsum

| | | | |

| | | | |

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed |
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Postbus 16478 | 2500 BL Den Haag
info@inspectie-oe.nl | <https://www.inspectie-oe.nl>

september 2026